

11. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ KONGRESİ

BİLDİRİLER KİTABI

/odkkastamonu

odk.kastamonu.edu.tr

11. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ KONGRESİ
BİLDİRİ KİTABI

DÜZENLEYEN

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

ESER ADI

11. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ KONGRESİ
BİLDİRİ KİTABI

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Aysun KANBUR

Prof. Dr. Engin KANBUR

31 Ekim – 3 Kasım 2024
KASTAMONU

11. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ KONGRESİ

BİLDİRİ KİTABI

31 Ekim – 3 Kasım 2024
KASTAMONU

ISBN
978-605-4697-26-7

İnternet Adresi
https://odk.kastamonu.edu.tr/

Elektronik Yayın Formatı
Pdf

11. Örgütsel Davranış Kongresi, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Doçentlik Yeni Kriterleri'ni karşılamaktadır. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK) tarafından Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Temel Alanı için ilan edilen ve 8. Bilimsel Toplantı maddesi b bendinde yer alan "diğer uluslararası/ulusal bilimsel toplantının düzenleme komitesinde kurum/tüzel kişilik/karar organı tarafından resmi olarak görevlendirilmiş üniversite/enstitü/bilimsel kurum/branş derneği akademisyen temsilcisi bulunması zorunludur" şeklindeki ifadeyi karşılamak üzere Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü (Personel Daire Başkanlığı) tarafından 23.08.2024 tarih ve E-35980405-051-2400103290 sayılı yazısıyla Prof. Dr. Aysun KANBUR ve Prof. Dr. Engin KANBUR Akademisyen Temsilcisi olarak görevlendirilmiştir.

© Her hakkı saklıdır. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı, yazarlarının izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz. Bu kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarına aittir.

SUNUŞ

31 Ekim - 3 Kasım 2024 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi'nde düzenlenen 11. Örgütsel Davranış Kongresi'nde sunulan bildirilerin bir araya getirildiği bu Kongre Kitabı için bir sunuş yazmamı isteyen değerli meslektaşım Prof. Dr. Aysun Kanbur'a teşekkür ederim. Bu vesileyle, Örgütsel Davranış alanına dair bazı düşüncelerimi paylaşarak, kitabın önemini ve bu alandaki bilimsel çabanın neden sürekli gelişim gösterdiğini vurgulamak istiyorum.

Örgütsel Davranış, İşletme Yönetimi disiplininin temel dallarından biridir. Bu alan, bireylerin ve grupların bir organizasyon yapısı içinde nasıl ve neden belirli şekillerde davrandığını anlamayı, bu davranışların öngörülmesini ve olumlu yönde etkilenmesini sağlamayı hedefler. Tanım gereği, insan davranışlarını organizasyon bağlamında incelemek, hem bireysel hem de örgütsel düzeyde etkili çözümler üretmeyi amaçlayan disiplinlerarası bir yaklaşıma dayanır.

Bu bağlamda, Örgütsel Davranış dört ana unsur üzerine inşa edilmiştir: insan, organizasyon yapısı, iş ve iletişim teknolojileri ve örgütün dış çevresi. Bu kitapta yer alan bildiriler, bu unsurların her birine değinerek alanın geniş kapsamını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Örgütsel Davranış'ın odak noktası olan insan unsurunu anlamak, bilim dünyası için her zaman en büyük zorluklardan biri olmuştur. İnsan, biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla oldukça karmaşık bir varlıktır. Nobel ödüllü Dr. Alexis Carrel'in Man, The Unknown (Türkçe çevirisiyle: İnsan Denen Meçhul) adlı eserinde de bu karmaşıklık detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İnsan, salt biyolojik bir organizma olmanın ötesinde, duygusal ve toplumsal bir varlık olarak çok yönlü bir inceleme gerektirir.

Örneğin, anatomi ve fizyoloji insanın biyolojik işleyişine odaklanırken, psikoloji bireysel davranışlarını, sosyoloji ise grup ve toplum içindeki ilişkilerini inceler. Nörobilim insan beyninin karar alma süreçlerindeki rolünü aydınlatırken, yapay zeka ve veri analitiği gibi modern disiplinler insan davranışlarını tahmin etme ve analiz etme yöntemlerini geliştirir. Bu bağlamda, Örgütsel Davranış disiplini, insanı anlamaya yönelik farklı disiplinlerin geliştirdiği kavramları bütünleştirerek, organizasyonel bağlamda uygulanabilir çözümler sunar.

Bu alanda çığır açan çalışmalardan biri, Fritz Roethlisberger ve Elton Mayo'nun gerçekleştirdiği Hawthorne Araştırmaları'dır. Bu araştırmalar, iş ortamındaki sosyal ilişkilerin ve çalışma koşullarının çalışan performansı üzerindeki etkisini ortaya koyarak, Örgütsel Davranış'ın temellerini oluşturmuştur.

Bir diğer önemli örnek ise 2002 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Daniel Kahneman ve Amos Tversky'nin, insanların belirsizlik altında nasıl karar verdiklerini ve yargılarının davranışlarını nasıl etkilediğini inceledikleri çalışmalardır. Bu çalışmalar, rasyonelliğin sınırlarını ve karar alma süreçlerindeki önyargıları ortaya koyarak, hem psikoloji hem de işletme yönetimi alanlarında yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

İnsanı ve organizasyonları anlamak her zaman zor bir görev olmuştur; ancak bu zorluk, günümüz dünyasında daha da karmaşık hale gelmiştir. Özellikle yeni nesil teknolojilerin, üretim ve iletişim süreçlerini dönüştürmesi; kuşaklar arası farklılıkların belirginleşmesi; hibrit ve uzaktan çalışma gibi yeni modellerin yaygınlaşması, Örgütsel Davranış alanında sürekli yenilikçi yaklaşımlar geliştirilmesini gerektirmektedir.

Bu nedenle, Örgütsel Davranış araştırmalarında disiplinlerarası yaklaşımların benimsenmesi, hipotez geliştirme ve araştırma yöntemlerinde titizlikle hareket edilmesi ve sonuçların yorumlanmasında aşırı kesinlikten kaçınılması gerektiği kanaatindeyim. Eric Hoffer'ın Kesin İnançlılar (True Believers) kavramı, bu konuda bir uyarı niteliği taşır; araştırmacıların tarafsız bir şekilde, elde ettikleri bulguları daha geniş bir perspektifle değerlendirmeleri elzemdir.

Bu kitap, Türkçe Örgütsel Davranış literatürüne önemli bir katkı sunarak, alandaki bilimsel tartışmaları zenginleştirmektedir. Yaptıkları araştırmalar ve teorik sunumlarıyla bu kitaba değer katan tüm yazarları içtenlikle kutluyorum. Ayrıca, kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen tüm organizatörlere ve kitabın hazırlanmasında katkı sağlayan herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Kitabın, Örgütsel Davranış disiplinine ilgi duyan araştırmacılar, akademisyenler ve uygulayıcılar için değerli bir kaynak olmasını temenni ediyorum.

(E) Prof. Dr. Tamer KOÇEL

ÖNSÖZ

İnsanoğlunun iş yaşamındaki varlığı ele alındığında "Örgütsel Davranış" çalışma disiplini örgütsel yapı içinde birey, grup, örgüt düzeyinde etkileşimleri ele almakta ve insan, yapı, teknoloji ve çevre faktörleri bağlamında bu etkileşimlerin örgütün amaç ve hedeflerine ulaşmasındaki performansını şekillendirici rolü üzerinde durmaktadır.

Örgütsel Davranış çalışma disiplini içerisinde ulusal ve uluslararası eğilimi anlamak, araştırmalara konu olan ve/veya konu olabilecek kavramları sorgulamak, dünyadaki alana ilişkin gelişmeleri ulusal yazına taşımak, alana özgü bilimsel yöntemdeki gelişmeleri takip edebilmek, oluşturulacak araştırma tasarımlarına yol göstermek ve bu alanda bilimsel üretkenlik içerisinde olan araştırmacıları biraraya getirip işbirliklerini teşvik ederek saygın bir bilimsel toplantılar dizisi oluşturmak misyonu ile her yıl farklı bir üniversitenin çatısı altında "Örgütsel Davranış Kongresi" gerçekleştirilmektedir.

Sürdürülebilir niteliği ile Örgütsel Davranış alanına özgü ilerlemeyi destekleyerek her yıl gerçekleştirilen kongre kapsamında "11. Örgütsel Davranış Kongresi" Kastamonu Üniversitesi bünyesinde düzenlenerek Örgütsel Davranış çalışma disiplinini takip etmekte olan saygın grubu biraraya getirerek alandaki bilimsel üretkenliğe katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Örgütsel davranış çalışma disiplinindeki araştırmacılar; davranış bilimlerinden yararlanarak örgütsel sorunlara çözüm yollarını keşfedebilmek, örgüt yapısı içindeki davranışları ve davranışların nedenlerini anlamak, örgütsel etkinliği ve verimliliği arttırmanın yollarını ortaya koymak amacıyla araştırma yapmaya yönelmekte olup örgütsel davranış çalışma disiplini içerisinde yürütülen araştırmalar geniş bir etki alanına sahip niteliktedir.

İş ve insan kavramlarını birlikte değerlendirmek güdüsüyle güçlenen örgütsel davranış çalışma disiplininde yürütülen araştırmalar alana özgü bilimsel bilgiyi üretme çabasındaki araştırmacılar, iş yaşamının öznesi konumundaki çalışanlar, liderlik becerilerini geliştirme uğraşındaki yöneticiler, iş dünyasının temsilcileri ve üniversite sanayi etkileşiminin oluşturulması için katma değer sağlayan bir etki alanı ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 11. Örgütsel Davranış Kongresi'nde TÜBİTAK'ın sunduğu destek ile kongrenin etki alanı üzerindeki saygınlığı güçlenmiş ve örgütsel davranış alanına özgü yazının gelişimine katkı sağlanmıştır.

11. Örgütsel Davranış Kongresi'nin alana özgü bilimsel üretkenlik içerisinde olan araştırmacıları biraraya getirerek alanın ve yazındaki bilimsel bilginin gelişimine, iş dünyasının temsilcilerine, yöneticilere, çalışanlara, alana dair farkındalık kazanacak yeni araştırmacılara ve kongrenin düzenlendiği Kastamonu Üniversitesi'nin öncelikle sanayi ile işbirliği olmak üzere paydaşları ile etkileşiminin gelişimine katkı sağladığı değerlendirilmektedir.

İnsan faktörünün örgütlerin başarısındaki kritik rolü her geçen gün daha önem kazanırken kongredeki bilimsel çalışmalar ile insan ve davranışının değeri tekrar anlaşılmıştır. Kongrede biraraya gelen değerli akademisyenler, araştırmacılar ve uygulayıcılar alana dair özgün yaklaşımlar geliştirmiş, güncel konuları tartışmış, literatüre zenginlik katacak teorik ve uygulamalı katkılar sunmuş ve bu kitap ile ortaya konulan nitelikli bir bilgi birikimi oluşmuştur.

Kongrenin gerçekleşmesinde tüm süreçlerde bizi destekleyen öncelikle rektörümüz Sayın Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL olmak üzere, her kongrede olduğu gibi bu kongreye de yön veren Danışma Kurulu'na ve Bilim Kurulu'na, bidirilerin değerlendirilmesinde titizlikle yer alan hakemlerimize, çalışmalarıyla katılarak kongremizi zenginleştiren tüm yazarlara, organizasyonun her aşamasında disiplin ve özveriyle çalışan Yürütme Kurulu'na ve Destek Ekibi'ne, kongremizi destekleyen tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederiz.

Kongremiz sonucunda hazırlanan bu kitapta yer alan çalışmaların Örgütsel Davranış alanına ilgi duyan herkes için bir rehberlik yapmasını ve göstereceğiniz ilginin alanın gelişimine katkı sağlayacağına inanarak gelecekte yapılacak çalışmalara ilham kaynağı olmasını temenni ederiz.

Saygılarımızla,

Prof. Dr. Aysun KANBUR

Kongre Dönem Başkanı

KONGRE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr.	Aşkın KESER	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşegül Asuman AKDOĞAN	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşe Çiğdem KIREL	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr.	Azize ERGENELİ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Azmi YALÇIN	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr.	Cavide UYARGİL	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr.	Deniz ELBER BÖRÜ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	Enver ÖZKALP	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr.	Güler İSLAMOĞLU	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	H. Nejat BASIM	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	İnci ERDEM ARTAN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr.	Mahmut PAKSOY	İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr.	Ömür Neczan TİMURCANDAY ÖZMEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr.	Serpil AYTAÇ	Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr.	Zeyyat SABUNCUOĞLU	Bursa Uludağ Üniversitesi

KONGRE YÜRÜTME KURULU

Prof. Dr.	Aysun KANBUR	Kastamonu Üniversitesi (Kongre Dönem Başkanı)
Prof. Dr.	Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi (Yürütme Kurulu Başkanı)
Prof. Dr.	Azmi YALÇIN	Çukurova Üniversitesi (Kongre İletişim Koordinatörü)
Prof. Dr.	H. Nejat BASIM	Başkent Üniversitesi (Kongre Çalıştay Koordinatörü)
Prof. Dr.	Senay Yürür KARSLIOĞLU	Yalova Üniversitesi (Önceki Kongre Dönem Başkanı)
Doç. Dr.	Mustafa CANBEK	Amasya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Ahmet ERTEK	Kastamonu Üniversitesi
Dr.	Eray AYDIN	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
Öğr. Gör.	Emine Didem BİBER	Kastamonu Üniversitesi
Öğr. Gör.	Erhan ÇELİK	Kastamonu Üniversitesi
Arş. Gör.	Murat ZORKUN	Kastamonu Üniversitesi
Arş. Gör.	Sevim YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Doktora Öğrencisi	Duygu Gülsün ALTIKULAÇ	Kastamonu Üniversitesi
Doktora Öğrencisi	İlyas Ertuğrul İNAN	Kastamonu Üniversitesi
	Çetinay BAŞBİLEN	Kastamonu Belediyesi
	Kastamonu Sivil Havacılık Derneği	
	Black & White Software Design	

KONGRE BİLİM KURULU

Prof. Dr.	Ali Murat ALPARSLAN	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr.	Aşkın KESER	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr.	Aysun KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşe Çiğdem KIREL	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşegül Asuman AKDOĞAN	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr.	Azize ERGENELİ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Azmi YALÇIN	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr.	Belgin AYDINTAN	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr.	Bilçin TAK MEYDAN	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr.	Cavide UYARGİL	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr.	Çiğdem VATANSEVER	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr.	Deniz Elber BÖRÜ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	Edip ÖRÜCÜ	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Prof. Dr.	Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr.	Enver AYDOĞAN	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr.	Enver ÖZKALP	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr.	Erkan Turan DEMİREL	Fırat Ünivesitesi
Prof. Dr.	Fatih ÇETİN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Güler İSLAMOĞLU	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	Gülten Eren GÜMÜŞTEKİN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr.	H. Nejat BASIM	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Hakkı AKTAŞ	İstanbul Ünivesritesi
Prof. Dr.	Hakkı Okan YELOĞLU	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	İnci ERDEM ARTAN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	İrfan ÇAĞLAR	Hitit Üniversitesi
Prof. Dr.	Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr.	Mahmut PAKSOY	İstanbul Kültür Üni.
Prof. Dr.	Olcay Bige AŞKUN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr.	Ömür Neczan TİMURCANDAY ÖZMEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr.	Özlem Çetinkaya BOZKURT	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr.	Pelin KANTEN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr.	Pınar Süral ÖZER	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr.	Selami SARGUT	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Sema POLATCI	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr.	Senay Yürür KARSLIOĞLU	Yalova Üniversitesi
Prof. Dr.	Serdar BOZKURT	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr.	Serpil AYTAÇ	Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr.	S. Arzu WASTI	Sabancı Üniversitesi
Prof. Dr.	Tülay İlhan NAS	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr.	Yücel EROL	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr.	Zeyyat SABUNCUOĞLU	Uludağ Üniversitesi

KONGRE DESTEK EKİBİ

Öğrenci	Nurullah Emin CAMCI	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Alper Ertuğrul BAKAN	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Abdurrahman DİKMEN	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Akın TEYMURHANOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Baran ÖNEL	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Berra DOĞAN	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Ece Naz KADIOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Ergün KARABURÇ	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Fadime AYDIN	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Gizem KOÇ	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Hasan ERMİŞ	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	İbrahim Can TOPCU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	İsa AKISKAL	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	M. Ulaş KELLECİOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Nuran BOSTANCIOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Nur Cennet OCAK	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Remzi Anıl PALTA	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Seda KARAAHMETOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Tuğba YILDIZ	Kastamonu Üniversitesi
Öğrenci	Tülin DİLMAÇ	Kastamonu Üniversitesi

11. Örgütsel Davranış Kongresi

TÜBİTAK 2223-B Yurt İçi Bilimsel Etkinlik Düzenleme Desteği alarak desteklenmiştir.

DESTEKLEYEN KURUMLAR

Katkılarından dolayı destekleyen kurumlara teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 3
ÖNSÖZ 4
KONGRE DANIŞMA KURULU 5
KONGRE YÜRÜTME KURULU 6
KONGRE BİLİM KURULU 7
KONGRE DESTEK EKİBİ 8
DESTEKLEYEN KURUMLAR 10
İÇİNDEKİLER 11
1. OTURUM 16
Yapay Zeka 16
Algoritmaların Gözünden: İşe Alımda Yapay Zekâ Kullanımının Örgütlerde Çeşitlilik Üzerindeki Etkileri
Olgun Irmak ÇETİN 16
İş Talepleri-Kaynaklar (JD-R) Teorisi Perspektifinden Yapay Zekâ: Sistematik Bibliyometrik Analiz
Perihan ŞENEL TEKİN, Fevziye BEKAR, Halide YARAR, Duysal AŞKUN ÇELİK, Meral KIZRAK 21
Yapay Zekâ Kaygısı: Sağlık Bilimleri Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme
Semiha KILIÇASLAN, Aslı KAYA 28
İşe Alımda Algoritmik Yanlılığı Gidermeye Yönelik Yapay Zekâ Tekniklerinin Derinlemesine İncelemesi
K. Bahar MERİÇ ATAKAN 35
Strateji ve Davranış 38
Vicdani Zekânın Öğrenme Çevikliği Üzerindeki Etkisi: Sosyal Medya Kullanım Süresinin Aracılık Rolü
Sevda DEMİR, Mesut KARAMAN 38
İşletmelerde Girişimci Liderlik, Örgütsel Yenilik ve İnovasyon Yeteneğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi
Muhammet YÜKSEL, Gülşah KARAVARDAR 44
Örgütlerde Stratejik Planlamanın Yapılmasında Stratejik Düşüncenin Rolü
Ömer Faruk DİKEN 51
Şirket Hikâyeleri Üzerinden Örgütsel Değerleri Anlamak: Bir Doküman İncelemesi
Nazmiye Ülkü PEKKAN 56
Psikolojik Sermaye 62
Psikolojik Sermaye ve Çalışan Sesliliği İlişkisinde Lider-Üye Etkileşiminin Düzenleyici Rolü
Gamze GÜNER KİBAROĞLU, Burcu TOSUN, H. Nejat BASIM 62
Üniversite Öğrencilerinde Esenlik Hali ve Akademik Öz Yeterlilik: Tek Seferlik Bir Minnettarlık Müdahalesinin Rastlantısal Kontrol Deneyi
Serin İŞİAÇIK, Neslihan TURNALAR ÇETİNKAYA 68

Psikolojik Sermaye ve İşte Mutluluk Etkileşiminde Mesleki Kimliğin Aracılık Rolü: Özel Güvenlik Görevlileri Üzerine Bir Araştırma
Sema POLATCI, Selcan UÇAN ÖZCAN, İfakat ATAK 73
Türkiye'de Hedonik ve Eudaimonik Yönelim, Yaşamda Anlam ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
Önder SAKAL 78
2. OTURUM **89**
Havacılıkta Çalışan Davranışı **89**
Sahne Arkasındaki Kahramanlar: Hava Aracı Teknisyenlerinin Aşırı Vasıflılıkları ve İşe Tutkunlukları
Tugay ÖNEY, Nida PALABIYIK, Seçil ULUFER KANSOY 89
Havacılıkta Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Çevresel Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Rolü
Engin KANBUR, Volkan MAZIOĞLU 95
Stajyer Memnuniyeti ile İşyeri Tercihi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Havacılık Yönetimi Bölümü Örneği
Ahmet ERTEK, Sevim YILMAZ, Serap ERTEK 100
Nepotizm **106**
Nepotizm ve Paydaşlar Bağlamında Sessiz İşe Alma (Quiet Hiring) Olgusunun Analizi
Güzin KIYIK KICIR 106
Siyasi Ayrımcılık Algısı ve Örgütsel Duyarsızlaşma İlişkisinde Psikolojik Sağlamlığın Aracılık Rolü
Fazilet NOHUT, Hasan TUTAR 110
Yaşlı Çalışanların İşte Ayrımcılık Algısı
Zübeyir ÖZÇELİK 115
Kişi-İş Uyumu **121**
Kişi-Organizasyon ve İş Uyumunun Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkisi: Antakya Medeniyetler Korosu Örneği
Deniz YILDIZ, Reyhan Ayşen WOLFF 121
Ertelemeyle Gelen İş Tatminsizliği: Kişi-İş Uyumsuzluğunun Azaltıcı Rolü
Esra AYDIN, Fatih ÇETİN, H. Nejat BASIM 127
Duygusal Emek ile İşten Ayrılma Niyeti İlişkisinin XYZ Kuşaklar Açısından İncelenmesi: Sanal Örgütlerde XYZ Kuşak Çalışan Örneği
Müge ÜNAL, A. Çiğdem KIREL 132
3. OTURUM **137**
Güç Mesafesi **137**
Güç Mesafesi ve Örgütsel Sessizlik Arasındaki İlişkinin Meta Analiz Yöntemiyle İncelenmesi 137
Coşkun AKÇA, İbrahim YALÇIN 137
Örgütsel Güç Mesafesinin Politik Davranış Üzerindeki Etkisinde Örgütsel İtaatin Aracılık Rolü
Mustafa ALTINTAŞ, Murat KORKMAZ 143
Çalışma Yaşamında İki Ucu Keskin Kılıç: Güçsüzün Gücü (Underdog Effect) Öncülleri ve Ardılları
Pelin KANTEN, Yener PAZARCIK, Merve Gözde DURMAZ, Abdullah KIRAY 149

Güven **155**

Alturistik Liderlik, Lider-Üye Etkileşimi ve Yöneticiye Güven Arasındaki İlişkiler

Zülfi Umut ÖZKARA 155

Örgütsel Sinizmin Fikir Geliştirme Davranışları Üzerine Etkisi

Hilal ERTURHAN IŞKIN 162

Psikolojik Sözleşme İhlalinin Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisinde Örgütsel Güvenin Aracı Rolü

M. Selman KOBANOĞLU, Ali BAYRAM 167

Sosyotelizm **172**

Dijitalde Yok Sayılma: Sanal Dışlanma .....

Tuğba Tuğçe TURAK, Alptekin DEVELİ 172

Çalışanların Gözünde Yönetici Sosyotelizmi: Demografik Özellikler Fark Oluşturur mu?

Duygu Gülsün ALTIKULAÇ, Aysun KANBUR 175

Sosyotelizme (Phubbing) Maruz Kalmanın İşten Ayrılma Niyetine Etkisi:
Örgütsel Dışlanmanın ve Sesliliğin Rolü

Lale ORAL ATAÇ, Ali GÜRSOY, Kemal KÖKSAL, Hilmiye TÜRESİN 179

4. OTURUM **184**

Teknoloji Farkındalığı **184**

Esnek Çalışma Algısının, Dijital ve Çevik Örgüt Kültürünün Teknoloji Kullanımı Üzerindeki Etkisi:
Çalışanların Perspektifinden Bir İnceleme

Gökçe AKDEMİR ÖMÜR, Mesut ÖZTIRAK, Ayşe Meriç YAZICI, Hüseyin ÇİÇEKLİOĞLU 184

Çalışanların Teknoloji Farkındalığının İş Güvencesizliği ve Öznel İyi Oluşları Üzerine Etkisi

Deniz ELBER BÖRÜ, Mustafa BEKMEZCİ 192

Akıllı Teknoloji, Yapay Zekâ, Robotik ve Algoritmalar Farkındalığı Ölçeğinin İkinci Aşama Geçerlilik ve Güvenilirlik Testleri

Ufuk BAŞAR, İlayda ÖZKAN 198

Yeni Nesil Teknolojilerin Z Kuşağı Üzerindeki Örgütsel Davranışa Etkisi: Dao, Metaverse ve Dijital İkizler

Begüm AL 203

Motivasyon **208**

Yöneticiye Güvenin Etik İklimin Çalışan Motivasyonuna Etkisinde Aracılık Rolü:
Türkiye Doğalgaz Sektörü Örneği

Server Sevil AKYÜREK, Gökhan KARADİREK 208

İşgören Avukatlığı ve Motivasyonel Dilin Çalışan Enerjisi Üzerine Yansımaları

Elif KIPRIZCI, Aysun KANBUR 213

Deneyimsel Öğrenme Kuramı Bağlamında Dijital Dönüşüm, Çalışan Deneyimi ve Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Songül GÖKHAN, Ömür Neczan TİMURCANDAY ÖZMEN 218

Çalışanların Paternalist Liderlik Algılarının Kolektif Yeterliklerine Etkisinde İçsel Motivasyonun Rolü

Ertuğrul TEKİN, Abdullah YILMAZ 225

Üretkenlik Dışı Davranışlar **230**

Örgütsel Bağışıklığın Yıkıcı İnovasyona Etkisi

Tayfun AYDOĞDU, Bünyamin AKDEMİR 230

İstismarcı Yönetim Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Seda GÜĞERÇİN 235

Seçici Nezaketsizlik? Hollanda'daki Yüksek Nitelikli Türk Kadınlarının İşyeri Deneyimleri

Benan GÖK 240

Çalışanlarda Bilgi Saklama Davranışının Örgütsel Adalet ve Arkadaşlık Bağlarıyla İlişkisi

Erman KILINÇ 244

5. OTURUM **250**

Liderlik **250**

İyiliksever Liderliğin İş Yaşamında Gelecek Zaman Algısına Etkisinde Kişiye Özgü Esnek Anlaşmaların Aracı Rolü

İhsan İlker ÇİTLİ, Nihan BİRİNCİOĞLU, Hüseyin ÇİÇEKLİOĞLU 250

Dönüşümcü Liderliğin Öğrenen Örgüt Üzerindeki Etkisinde Değişime Açıklık ve Yenilikçi İş Davranışlarının Rolü

Bumin Çağatay AKSU 256

Çalışan Sağlığı ve Güvenliği'ne Liderlik Etmek: Türkiye'ye Özgü Bir Model Arayışı

Çiğdem VATANSEVER, Elif SUNGUR 261

Paradoksal Liderliğin Çalışanın İşte Gelişimine Etkisinde Çalışanın Sosyal Cesaretinin Aracı Rolü

Ömer KARADEMİR 264

Bibliyometrik Analizler **271**

Yine mi Bibliyometri: Alan Kongrelerinde Sunulan Bildiriler Üzerine Bir İnceleme

Serap DEMİRLER 271

Örgütsel Davranış Yazınında Öne Çıkanlar: Journal of Organizational Behavior (2022- 2024) Üzerine Bir İnceleme

Eray AYDIN, Engin KANBUR, Volkan MAZIOĞLU 276

Sağlık Yönetiminde Liderlik ve Yenilikçilik: Literatürdeki Bibliyometrik Eğilimler

Kübra BAŞAR, Olgun Irmak ÇETİN 281

Örgütsel Öğrenme Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlere Yönelik Betimsel Bir Analiz

Hanifi KARAÇINAR 287

Dijitalleşme **293**

Yapay Zekâ Çağında Nörobilim Temelli Liderliğin Duygusal Zekâ Bağlamında Değerlendirilmesi

Eda TELLİ 293

Dijital Liderliğin Teknoloji Benimsemeye Etkisinde Dijital Olgunluğun Rolü .....

Sabri KÖSE, Erkan ERDEMİR 296

Dijital Örgüt Kültürü: Bibliyometrik Analiz

Yıldız TENTERİZ, Pınar SÜRAL ÖZER, Ebru TOLAY 304

Dijital Dönüşümün Çalışanların İş Tatminine Etkisinde Dijital Liderliğin Aracılık Rolü
Hasan DAĞLAR, Aslı ÖZTÜRK 312

6. OTURUM **318**

İş ve Stres **318**

İş Yükü Düzeyinin İş Stresine Etkisi: Gemi Balıkçıları Üzerine Bir Araştırma
Altan AYAN 318

Rol Belirsizliğinin İş ile İlgili Kaygı Üzerindeki Etkisinde İşe Yabancılaşmanın Aracı Rolü
İlhami YÜCEL, Murat BAŞ, Nida Bengisu TORUN 324

Ağır İş Yatırımı .....
Ethem TOPÇUOĞLU, Selen UYGUNGİL ERDOĞAN, Onur OKTAYSOY 330

Stres ve Psikolojik Esneklik İlişkisi Üzerine: Kuyumculuk Sektöründe Nitel Bir Araştırmaa
Serap DEMİRLER 336

Etik ve Liderlik **341**

Etik Liderliğin Özgeci Davranış Üzerindeki Etkisi: Lider-Üye Etkileşiminin Aracılık Rolü
Aynur TAŞ KAYA 341

Etik Liderlik ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Gücü: Ulusal Yazına Meta-Analitik Bir Yaklaşım
Hilmiye TÜRESİN, Hüseyin ÇELİK, Lale ORAL ATAÇ 348

Merhametin Etik Davranışlar Üzerindeki Etkisinde Yöneticiye Güvenin Rolü
Öznur KONCAGÜL, Ali Şahin ÖRNEK 352

Etik Liderlik Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme
Aslı ERCAN ÖNBIÇAK, Aslı KAYA 355

Negatif Duygulanım **360**

Bize Ne Getirdin Yalnızlık: İş Yerinde Yalnızlığın Sonuçlarına Yönelik Fenomenolojik Bir Çalışma
Mehmet ERTEM, Mustafa Doruk MUTLU 360

Öğrenilmiş Çaresizliğin Proaktif Davranışlar Üzerindeki Etkisinde Korku İkliminin Düzenleyici Rolü
Merve Gözde DURMAZ, Pelin KANTEN, Benan ARDA, Gülten GÜMÜŞTEKİN 365

Yönetici Mizah Davranışı, Çalışanın Duygusal Tükenmişliği Üzerinde Etkili Midir?
Kemal Can KILIÇ, Buse DEMİRAY, Tuğba SOYMAN, Azmi YALÇIN 375

Çalışma Hayatında Başarılı Olduğuna İnan(a)mamak: Imposter (Sahtekâr) Sendromu Üzerine Nitel Bir Araştırma
Gül Selin TÜRKYILMAZ, Dilek Işılay ÜÇOK 381

Türkiye'de Hedonik ve Eudaimonik Yönelim, Yaşamda Anlam ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Öğr. Gör. Önder SAKAL
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, osakal@erzincan.edu.tr

Özet
Hedonik ve eudaimonik yönelimler, yaşamda anlam ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler öğrenci (N= 332) ve çalışan (N= 213) örneklemlerinde incelenmiştir. Hedonik ve eudaimonik yönelimleri ölçen HEMA-R ölçeğinin Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Çalışma bulguları HEMA-R'nin hedonik haz yönelimi, hedonik rahatlık yönelimi ve eudaimonik yönelim şeklindeki üç boyutlu yapısını desteklemiştir. Ayrıca bulgular, 'eudaimonia'nın yaşamda anlam ve psikolojik iyi oluş açısından önemini göstermektedir. Eudaimonia araştırma değişkenleri üzerinde daha yüksek bir etkiye sahiptir. Bulgular anlamın insan yaşamındaki önemini vurgulamaktadır.
Anahtar Kelimeler: Eudaimonia, Hedonia, Yaşamda Anlam, İyi Oluş, HEMA

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı hedonik ve eudaimonik yönelimler, yaşamda anlam ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Çalışma kapsamında hedonik ve eudaimonik yönelimleri ölçen HEMA-R ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Bu araştırmanın önemli bir katkısı, hedonik ve eudaimonik yönelimlerin henüz yaygın olarak çalışılmadığı Türkiye bağlamını incelemesidir. HEMA ölçeği ile hedonik ve eudaimonik yönelimlerin ölçümü Almanya, İtalya, Polonya, Japonya gibi ülkelerde gerçekleştirilmiştir (Huta, 2016). Bu araştırma bildiğimiz kadarıyla, Türkiye'de HEMA ölçeği ile hedonik ve eudaimonik yönelimleri raporlayan ilk çalışmadır. Bildiri iki çalışmayı içermektedir. Bunlardan birincisi HEMA-R ölçeğini öğrenciler üzerinde diğeri ise çalışanlar üzerinde test etmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Hedonik-Eudaimonik Yönelim ve HEMA Ölçeği

Hedonik ve Eudaimonik ayrımı, iyi oluşun yorumlanmasında kullanılan önemli bir yaklaşımdır (Ryan ve Deci, 2001; Ryan vd., 2008). Hedonik görüş, hoş ve rahat zihinsel durumları deneyimlemeye odaklanırken, eudaimonik görüş, iyi yaşamayı teşvik eden yaşam biçimlerine odaklanmaktadır. Huta ve Ryan (2010), bu bakış açılarından hareketle iyi oluşu ölçmek amacıyla *Hedonic and Eudaimonic Motives for Activities* (HEMA) ölçeğini (9 madde) geliştirmiştir. HEMA (Huta ve Ryan, 2010) ölçeğinde eudaimonik yönelim özgünlük, mükemmellik ve gelişme unsurlarını içermektedir. Hedonik yönelim ise haz ve konfor unsurlarını içerir. Huta ve Waterman (2014), eudaimonia ve hedonia araştırma tanımlarının sistematik bir incelemesini gerçekleştirmiş ve eudaimonia tanımlarının çoğunun özgünlük, mükemmellik, büyüme ve anlam unsurlarını içerdiğini raporlamıştır. HEMA'da anlamı temsil eden bir madde olmadığından 10. madde eklenerek HEMA-R oluşturulmuştur (Huta, 2016). Ölçeğin farklı versiyonları (HEMA, HEMA-R, HEEMA) farklı ülkelerde (Örneğin, Almanya, İtalya, Norveç, Japonya) test edilmiştir. Hedonia ve eudaimonia, yaşam tatmininin iki sağlıklı yolu olarak görülmektedir. Bununla birlikte iyi oluşla olumsuz ilişkili olmakla birlikte birçok insan üçüncü bir dizi amacı takip eder. Bu yönelim türü, öz-belirleme teorisi araştırmacıları tarafından (Kasser ve Ryan, 1993, 1996) tanımlanmıştır ve dışsal güdüler olarak adlandırılan unsurlardan oluşur. Dışsal güdüler arasında maddi zenginlik, statü, güç, şöhret ve popülerlik bulunmaktadır. HEEMA'yı oluşturan beş ek madde (madde 11-15) kısmen Kasser ve Ryan (1996)'da ki dışsal güdülerden ve kısmen de Groot ve Steg (2008)'de yer alan egoist değerlerden uyarlanmıştır. Lefebvre ve Huta (2021), HEEMA'yı kullanan ve psikometrik özelliklerini raporlayan ilk çalışmadır.

HEMA ölçeği başlangıçta hedonik ve eudaimonik yönelimleri işlevselleştirmek için geliştirilmiş olsa da (Huta ve Ryan, 2010), sonraki çalışmalar hedonik yönelimin iki faktöre (hedonik haz yönelimi, hedonik rahatlama yönelimi) ayrılabileceğini göstermiştir (Bujacz vd. 2014; Asano vd., 2014; Asano vd., 2021). Asano vd. (2021) iki bileşenli yapıyı, olumlu duygulanımı yüksek ve düşük uyarılma düzeyleri açısından sınıflandıran yaklaşımla açıklamıştır. Asano vd. (2021)'ne göre, Doğu kültürlerinde düşük uyarımlı olumlu duygulanımın Batı kültürlerine kıyasla daha değerli olduğunu bildiren çalışma bulgularına (Kitayama vd., 2000; Tsai vd., 2006; Uchida ve Kitayama 2009) dayanarak, hedonik rahatlama yöneliminin Doğu ülkelerinde hedonik haz yöneliminden daha farklı bir şekilde kavramsallaştırıldığını düşünmek makul olabilir.

Hedonik görüş bireyin haz ve rahatlık yaşamaya çalıştığı bir iyi olma hali anlayışını ifade eder (Kahneman vd., 1999). Bu bakış açısı genellikle olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım eksikliği ve yaşam memnuniyetinin bilişsel değerlendirmesinden oluşan öznel iyi olma hali açısından işlevselleştirilmiştir (Diener vd.. 1999; Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Antik Yunan filozofu Aristo'ya dayandırılan Eudaimonik yaklaşım ise Ryff tarafından PİO'un altı bileşeni tarafından işlevselleştirilmiştir (Ryff 1989; Ryff ve Keyes 1995). Ryff (1989) tarafından geliştirilen *Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş Modeli*'ne göre psikolojik iyi oluş kendini-kabul, diğerleri ile olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel kontrol, yaşam amacı ve kişisel gelişim olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. PİO'nun bileşenleri arasında, kişisel gelişim ve yaşam amacının eudaimonik yönleri en açık şekilde yansıttığı ileri sürülmüştür (Ryff ve Singer, 2008). Veronika Huta, eudaimonik yönelimi dört temel unsur açısından tanımlamıştır (Huta, 2016). Özgünlük: kişinin gerçek benliğini ve değerlerini netleştirmesi ve bunlara uygun hareket etmesi; Anlam: gerçekten neyin önemli ve değerli olduğunu aramak ve büyük resmi anlamak, kendini onunla uyumlu hale getirmek ve ona katkıda bulunmak; Mükemmellik: kişinin etik, davranış, performans ve ürünlerinde yüksek standartlar ve kalite için çabalaması; ve Büyüme: bilgi, içgörü ve beceri kazanma; kişinin benzersiz potansiyellerini gerçekleştirme ve bir insan olarak olgunlaşma. Eudaimonik yönelimin kişisel gelişim, yaşam amacı, anlam duygusu, yaşam

memnuniyeti ve olumlu duygulanım arasında bağlantılar olduğu raporlanmıştır (Asano vd. 2014; Huta ve Ryan 2010). Bu arka plana dayalı olarak edudaimonia'nın yaşamda anlam ile daha yüksek ilişki göstermesi beklenir.

2.2. Yaşamda Anlam ve Psikolojik İyi Oluş

İnsanların kendilerini ve dünyadaki yerini değerlendirme biçimini şekillendiren önemli faktörlerden biri olan yaşamda anlam (Steger, Kawabata, Shimai ve Otake, 2008), hayattaki olayların daha geniş bir bağlama nasıl uyduğunu anlama girişimlerini ifade eder (Reker, 2000). Anlam oluşturma süreçlerinde birey, "Hayatı(mı)n anlamı var mı?", "Hayatımı nasıl anlamlı hale getirebilirim?", "Yaşamaya değer nedir?", "Hayatın anlamı nedir?" ve "Hayatımı nasıl daha anlamlı hale getirebilirim?" gibi farklı soruların yanıtlarını görür. Değişik anlam deneyimlerindeki sorular ve dolayısıyla yanıtlarda farklıdır. Psikoloji araştırmaları ve disiplinlerarası çalışmalar yaşamda anlamın bireyin iyi oluşu üzerindeki pozitif etkisini (Dezutter vd., 2013; King, Hicks, Krull ve DelGaiso, 2006), sağlığın desteklenmesi ve hayatın değişen koşullarına uyum sağlanmasında önemli bir psikolojik yapı olduğunu göstermiştir (Emmonds ve Hooker, 1992; Reker ve Wong, 1988; Shek, 1992). Öte yandan, bireyin deneyimlediği anlamsızlık veya varoluşsal boşluk psikopatolojinin temelini oluşturur (Kinnier vd., 1994).

Yaşamda anlamın iki önemli boyutu -anlam arayışı (AA) ve anlam varlığı (AV)- teorik olarak araştırmalarda ortaya konmuştur (Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006). Yaşamda anlamın varlığı, insanların yaşamlarını anlaşılır ve anlamlı olarak deneyimleme dereceleri ve günlük yaşamdaki sıradan kaygıları aşan bir amaç veya misyon algılama anlamına gelmektedir. Yaşamdaki AA ise, "insanların yaşamda anlam, önem ve amaçlarla ilgili anlayışlarını oluşturma ve/veya geliştirme çabaları ve istekleri konusundaki güç, yoğunluk ve etkinlik" (Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006) olarak tanımlanmaktadır.

Yaşamda anlam, kapsamlı iyi oluş teorilerinin önemli bir bileşenidir (King ve Napa, 1998; Ryff, 1989). PİO, yaşamdaki amaçların ve hayatın anlamının değerlendirilmesiyle ilişkilidir (McGregor ve Little, 1998). Kişisel AA (personel goal-striving) teorisinde (Emmons, 2003), bireyin hayatında belirlemiş olduğu değerli amaçların yaşamı anlamlı hale getirdiği ve artan anlam düzeyinin iyi oluşu güçlendirdiği vurgulanmıştır. Araştırmalar yaşamın anlamı ve iyi oluş değişkenleri arasında bir korelasyon olduğunu göstermiştir. (örneğin, Dezutter vd., 2013; King, Hicks, Krull ve DelGaiso, 2006; Mascaro ve Rosen, 2005; Reker, 2005; Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006). Örneğin yaşamın anlamı, psikolojik uyum (Thompson vd., 2003); yaşam tatmini (Steger vd., 2008); neşe ve zindelik (Steger vd., 2009); pozitif duygulanım (Hicks ve King, 2009); umut ve iyimserlik (Steger, 2012) ile ilişkilendirilmiştir. Yaşamın anlamı aynı zamanda negatif duygulanım, depresyon ve anksiyete gibi uyumsuz psikolojik durumlarla negatif ilişkilidir (örneğin, Chamberlain ve Zika, 1988). Bireyin yaşamında deneyimlediği anlam uyumsuz psikolojik durumlara karşı dayanıklılığını desteklerken, yaşamdaki zayıf anlam ters yönde bir role sahiptir (Kinnier vd., 1994).

Pek çok araştırma, yaşamda AV ile iyi oluş arasındaki pozitif ilişkiyi göstermiştir (García-Alandete, 2015; Krok, 2015; Ju, Shin, Kim, Hyun ve Park, 2013; Steger, Oishi ve Kashdan, 2009). Vohs, Aaker ve Catapano (2019) tarafından yapılan literatür değerlendirmesinde yaşamda AV ve iyi oluş arasındaki güçlü korelasyonun (0,60 - 0,70 arası) sürekli ve belirgin olduğu raporlanmıştır. Farklı kültürel bağlamlarda tutarlılık gösteren bir diğer husus ise AV'nın AA'na göre iyi oluş üzerindeki etkisinin daha güçlü olmasıdır.

Baumeister'ın (1991) işlevsizliğin belirtisi olarak AA'nın sadece ihtiyaçlar yönüyle hayal kırıklığı yaşayan bireyler arasında görüldüğü görüşüyle tutarlı olarak, arayışın daha az anlam varlığıyla ve genel olarak düşük iyi oluş ile ilgili olduğu raporlanmıştır (ör. Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006). Benzer şekilde Suh, Gnilka ve Rice'da (2017) bireylerin belirsizlik ve sıkıntı zamanlarında anlam arama olasılığının daha yüksek olduğu görüşündedir. Oysa bu bulgu ya da değerlendirmeler kültürlerarasında tutarlı olarak desteklenmemektedir. Yapılan çalışmalarda, ortalama seviyeler farklı olsa da, yaşamdaki anlamın varlığının tüm kültürlerde iyi oluş için önemli olduğu sonucuna ulaşılırken (Vohs, Aaker ve Catapano, 2019), anlam arayışı ile iyi oluş arasındaki korelasyonlar farklı kültürlerde önemli değişiklikler göstermiştir (Brassai, Piko, ve Steger, 2012; Dezutter vd., 2013; Ju, Shin, Kim, Hyun ve Park, 2013).

2.3. Farklı Arayış Motivasyonları ve Korelasyonlar

Bazı yazarlar (Frankl, 1963; Maddi, 1970) AA'nı, yaşamda artan anlama kaynaklık eden temel bir insan motivasyonu olarak kavramsallaştırmıştır. AA'nı mental sağlığın olumlu bir işareti olarak gören bu bakış açısının yanı sıra, bireylerin AA'nın hem olumlu hem de olumsuz motivasyon kökenli olabileceğini vurgulayan görüşlerde bulunmaktadır (Reker, 2000). Öte yandan AA'nın, insanlarda altta yatan çeşitli motivasyonlardan kaynaklanabileceği ve buna bağlı olarak farklı korelasyonların ortaya çıkacağı da önerilmektedir (Steger, Kashdan, Sullivan ve Lorentz, 2008). Bunun önemli bir örneğini olumlu deneyim arayan bir bireyin motivasyonu ile olumsuz deneyimlerden kaçınan bireyin motivasyonu arasındaki farkta görebiliriz (Elliot ve Thrash, 2002). Pozitif deneyim arayanlar grubunda AA ile AV arasında pozitif ilişki bulunmuştur; daha yüksek AA bu bireylerin yaşamlarında güçlü AV'nı destekleyecektir. Aksine negatif deneyimlerden kaçınanlar grubunda ise, AA AV ile negatif ilişkili bulunur; daha güçlü AA yaşamlarında algıladıkları anlamın azalmasıyla neticelenir (akt. Ivtzan, Lomas, Hefferon ve Worth, 2020). Diğer taraftan, Steger, Kawabata, Shimai ve Otake (2008) Japon ve Amerikalı üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, Japon öğrenciler arasında AA'nın AV ile pozitif ilişkili olduğunu, Amerikalı öğrenciler arasında ise ters yönlü bir bağlantı bulunduğunu raporlamıştır.

H_1: Hedonik haz yönelimi a) AV'nı, b) AA'nı ve c) psikolojik iyi oluşu pozitif yönde etkiler.

H_2: Hedonik konfor yönelimi a) AV'nı, b) AA'nı ve c) psikolojik iyi oluşu pozitif yönde etkiler.

H_3: Eudaimonik yönelim a) yaşamda AV'nı, b) AA'nı ve c) psikolojik iyi oluşu pozitif yönde etkiler.

H_4: a) AV psikolojik iyi oluş üzerinde pozitif etkiye sahiptir. b) AA psikolojik iyi oluş üzerinde pozitif etkiye sahiptir.

H_5: a) AA ve b) AV HEMA alt boyutları ve psikolojik iyi oluş arasında aracılık etkisine sahiptir.

3. Yöntem

3.1. Örneklem

Birinci çalışmanın katılımcılarını Erzincan İlinde yer alan üniversiteden 332 öğrenci (147 erkek, 185 kadın) oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.55'dir (SD = 2.315, Aralık = 18-28). Katılımcılardan, üniversitede yaşamda anlam ve iyi oluşu ele alan web tabanlı bir anket uygulamasına katılmaları istenmiştir. Sosyal medya uygulaması üzerinden anket bağlantısı öğrencilerle paylaşılmıştır. Veri toplama süreci 13-17 Aralık 2023 tarihlerinde çevrimiçi bir platform kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İkinci çalışmanın örneklemini 213 çalışan (113 erkek, 100 kadın) oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 37.72'dir (SD = 11.040, Aralık = 18-65). Veri toplama süreci 18-30 Eylül 2024 tarihlerinde çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. Analiz Süreci

Toplanan verilerin analizinde SPSS 25 ve JAMOVI 2.6.13 istatistik paket programları kullanılmıştır. Veri setinin geçerliliğini ölçmek için keşfedici faktör analizi (KFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış ve güvenirliliğini incelemek için Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Araştırmanın hipotezlerinin test edilmesi için Bootstrap prosedürü işletilerek regresyon tabanlı bir dizi yol analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerde Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCES Makro eklentisi kullanılmıştır. PROCESS Makro'da model tahminleri tipik olarak uygulanan normal en küçük kareler yöntemi ile regresyon tabanlı yol analizi ile yapılmaktadır (Hayes, 2018). Araştırmalarda istenen %95 güven aralığını elde etmek için veriden 5000 örneklem ile Bootstrap prosedürü işletilmiştir. Sözü edilen yöntem Baron ve Kenny (1986) yaklaşımındaki ve Sobel'in testlerindeki tartışmalı bazı konuları çözdüğü ve sonuçlarının daha güvenli olması (Hayes, 2018; Zhao, Lynch ve Chen 2010) nedeniyle tercih edilmiştir. Örneğin, Bootstrap yöntemi klasik yaklaşımlarda gözlemlenen güven aralığı tahmin etmedeki yanlışlıklara bağlı olarak ortaya çıkan birincil hataları önlemektedir (MacKinnon vd., 2004).

3.3. Ölçme Araçları

Çalışmada hedonic ve eudaimonic yönelimi ölçek için HEMA-R ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması standart prosedür izlenerek gerçekleştirilmiştir. Ölçekte hedonik haz yönelimi üç maddeyi içermektedir: "zevk arayışı", "keyif arayışı", ve "eğlence arayışı". Hedonik konfor yönelimi iki maddeyi içermektedir: "her şeyin rahat olması arayışı" ve "rahatlama arayışı". Eudaimonic yönelim ise beş maddeyi içermektedir: "bir beceri geliştirmek, öğrenmek veya bir konuda içgörü kazanma arayışı", "inandığınız şeyi yapma arayışı", "mükemmelliğin veya kişisel bir idealin peşinden koşma arayışı", "içinizdeki en iyiyi kullanma arayışı", "başkalarına veya çevrenizdeki dünyaya katkıda bulunma arayışı". Katılımcılar, 1 = hiç önemli değil ile 7 = çok fazla önemli arasında değişen 7 puanlık bir ölçek kullanarak her bir ifadenin günlük faaliyetlere yönelik tipik güdülerine ne derece uyduğunu bildirmiştir.

HEMA-R ölçeğinin faktör yapısını incelemek için temel bileşenler (principle component) analizi ve varimax eksen döndürmesi tekniği kullanılarak KFA uygulanmıştır. Birinci çalışma için yapılan KFA neticesinde, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik değerinin 0.870 olduğu ve örneklemin büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Bartlett küresellik testinin anlamlı olması (X^2 (45) =1371.909, p<0.001) maddeler arasındaki korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygun olduğuna işaret etmektedir. KFA'da özdeğerlerin (eigenvalues) birden büyük olması durumunda faktörlerin oluşması sağlanmıştır. KFA analizi neticesinde üç faktörlü bir sonuç elde edilmiştir (Tablo-1). HEMA-R ölçeğinin açıkladığı toplam varyans %68.89'dur. Tablo-1, birinci çalışmaya ait faktör yüklerini göstermektedir.

HEMA-R ölçeğini oluşturan üç alt boyutun güvenilirlik analizi, Cronbach alfa (α) değeri hesaplanarak yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa (α) katsayıları eudaimonik yönelim için 0.848, hedonik haz yönelimi için 0.821 ve hedonik konfor yönelimi için 0.618 olarak elde edilmiştir. Ölçekteki maddeler arasında iç tutarlılık değerleri iki alt ölçek için kabul edilebilir değer olan 0.70'ten yüksektir (Nunnally, 1978). Ayrıca ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı 0.852 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [32, N= 332] = 119; p<.001; X^2/sd= 3.72; RMSEA=0.075; RMSEA %90 CI [0.0732; 0.1080]; SRMR= 0.049; CFI= 0.936; TLI= 0.910) olarak ölçülmüştür.

Tablo 1. HEMA-R ölçeğinin maddeleri ve faktör yükleri (*Çalışma 1*)

Maddeler	Eudaimonik Yönelim	Hedonik Haz Yönelimi	Hedonik Konfor Yönelimi
HEMAR2	0,838		
HEMAR3	0,780		
HEMAR8	0,761		
HEMAR10	0,745		
HEMAR5	0,530		
HEMAR6		0,849	
HEMAR4		0,845	
HEMAR9		0,699	
HEMAR7			0,871
HEMAR1			0,647

İkinci çalışmada KMO değerinin 0.878 ve Bartlett küresellik testinin (X^2 (45) =1313.253, p<0.001) anlamlı olduğu tespit edilmiştir. KFA analizi üç faktörlü bir yapıya işaret etmektedir (Tablo-2). Bu çalışmada açıklanan toplam varyans %75.69'dur. Faktör yükleri Tablo-2'de yer almaktadır. HEMA-R ölçeğinin boyutlarının Cronbach alfa (α) katsayıları eudaimonik yönelim için 0.856, hedonik haz yönelimi için 0.923 ve hedonik konfor yönelimi için 0.712 olarak elde edilmiştir. Ayrıca ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı 0.897 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [32, N= 213] = 97.3; p<.001; X^2/sd= 3.04; RMSEA=0.098; RMSEA %90 CI [0.076; 0.120]; SRMR= 0.062; CFI= 0.950; TLI= 0.929) olarak ölçülmüştür.

Tablo 2. HEMA-R ölçeğinin maddeleri ve faktör yükleri (*Çalışma 2*)

Maddeler	Eudaimonik Yönelim	Hedonik Haz Yönelimi	Hedonik Konfor Yönelimi
HEMAR2	0,827		
HEMAR3	0,812		
HEMAR10	0,808		
HEMAR8	0,800		
HEMAR5	0,540		
HEMAR6		0,910	
HEMAR9		0,889	
HEMAR4		0,850	
HEMAR1			0,849
HEMAR7			0,637

Yaşamda anlam boyutunun ölçümü için Steger, Frazier, Oishi ve Kaler (2006) tarafından geliştirilen "Yaşamdaki Anlam Ölçeği (The Meaning in Life Questionnaire - MLQ)" kullanılmıştır. MLQ, yaşamdaki anlamın operasyonel bir temsili olarak on maddeden oluşur. Ölçek iki ayrı ama birbiriyle ilişkili yapıdan oluşur: yaşamda AV (5 madde) ve yaşamda AA (5 madde). Maddeler, katılımcıların 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 7 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen ifadelere katıldıklarını belirtmelerinin istendiği 7'li likert ölçeğinde ölçülür. Her iki alt ölçekten alınan puanlar 7 ile 35 arasında değişir ve yüksek puanlar hayatta anlamın varlığını veya anlam arayışını gösterir. Steger vd. (2006), bir öğrenci örneğinde MLQ-varlık ölçeği için 0.82 ile 0.86 arasında ve MLQ-arayış için 0.86 ile 0.87 arasında Cronbach alfa katsayıları bildirmiştir. Bu ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği Türkçe olarak bildirilmiştir (Doğan vd., 2012; Sakal, 2018). Birinci çalışmada, MLQ-varlık ve MLQ-arayış ölçekleri için Cronbach's Alpha katsayıları sırasıyla 0.786 ve 0.874 olarak bulunmuştur. Yaşamda anlam ölçeğinin açıkladığı toplam varyans %63.13 olarak bulunmuştur. DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [34, N= 332] = 97.9; p<.001; X^2/sd= 2.88; RMSEA=0.075; RMSEA %90 CI [0.0581; 0.0929]; SRMR= 0.041; CFI= 0.959; TLI= 0.946) olarak ölçülmüştür. İkinci çalışmada, MLQ-varlık ve MLQ-arayış ölçekleri için Cronbach's Alpha katsayıları sırasıyla 0.837 ve 0.879 olarak bulunmuştur. Yaşamda anlam ölçeğinin açıkladığı toplam varyans %66.96 olarak bulunmuştur. DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [34, N= 213] = 95.2; p<.001; X^2/sd= 2.80; RMSEA=0.092; RMSEA %90 CI [0.0704; 0.1140]; SRMR= 0.074; CFI= 0.948; TLI= 0.931) olarak ölçülmüştür.

PİO'nun ölçümü için Diener vd. (2009, 2010) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Türkçe güvenilirliği ve geçerliliği Telef (2013) tarafından bildirilen ölçek 8 maddeden (örnek ifade: Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum) oluşmaktadır. Ölçek tek boyutlu ve 7'li Likert tipidir (1=Kesinlikle katılmıyorum – 7=Kesinlikle katılıyorum). Birinci çalışmada tek faktörlü yapısı desteklenen ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.908 ve ölçeğin açıkladığı toplam varyans %61.44 olarak bulunmuştur. DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [20, N= 332] = 69.1; p<.001; X^2/sd= 3.46; RMSEA=0.086; RMSEA %90 CI [0.0644; 0.0109]; SRMR= 0.030; CFI= 0.966; TLI= 0.952) olarak ölçülmüştür. İkinci çalışmada tek faktörlü yapısı desteklenen ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.936 ve ölçeğin açıkladığı toplam varyans %69.73 olarak bulunmuştur. DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği değerleri (X^2 [20, N= 213] = 76.2; p<.001; X^2/sd= 3.81; RMSEA=0.115; RMSEA %90 CI [0.0882; 0.1430]; SRMR= 0.032; CFI= 0.956; TLI= 0.939) olarak ölçülmüştür.

4.Bulgular

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo-3, birinci çalışmaya ait korelasyon bulgularını göstermektedir. Tablo-3'e göre, hedonik haz yönelimi ile anlam arayışı (r= 0.263, p< 0.001), anlam varlığı (r= 0.114, p<0.05) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.220, p< 0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki vardır. Diğer taraftan hedonik konfor yönelimi ile anlam arayışı (r= 0.206, p< 0.001) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.144, p< 0.01) anlamlı pozitif ilişki vardır. HKY ile anlam varlığı arasında anlamlı ilişki yoktur. Eudaimonik yönelim ile anlam arayışı (r= 0.381, p<0.001), anlam varlığı (r=0.390, p< 0.001) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.451, p< 0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki vardır. Anlam arayışı (r= 0.583) ve anlam varlığı (r= 0.690) ile psikolojik iyi oluş arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişki vardır (p< 0.001).

Tablo 3. Korelasyon tablosu (*Çalışma 1*)

Değişkenler	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5
1.Hedonik Haz Yönelimi	4,96	1,553					
2.Hedonik Konfor Yönelimi	4,43	1,615	,397***				
3.Eudaimonik Yönelim	5,55	1,277	,576***	,314***			
4.Anlam Arayışı	5,26	1,425	,263***	,206***	,381***		
5.Anlam Varlığı	5,11	1,318	,114*	,055	,390***	,530***	
6.Psikolojik İyi Oluş	5,21	1,307	,220***	,144**	,451***	,583***	,690***

*** p < 0,01; ** p < 0,01; * p < 0,05

Erişkin örnekleminin korelasyon bulguları Tablo-4'te yer almaktadır. Hedonik haz yönelimi ile anlam arayışı (r= 0.142, p< 0.05) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.175, p< 0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki vardır. Diğer taraftan hedonik konfor yönelimi ile anlam arayışı (r= 0.218, p< 0.01) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.153, p< 0.05) anlamlı pozitif ilişki vardır. HHY ve HKY ile anlam varlığı arasında anlamlı ilişki yoktur. Eudaimonik yönelim ile anlam arayışı (r= 0.265, p<0.001), anlam varlığı (r=0.307, p< 0.001) ve psikolojik iyi oluş (r= 0.340, p< 0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki vardır. Anlam arayışı (r= 0.181, p< 0.01) ve anlam varlığı (r= 0.764, p< 0.001) ile psikolojik iyi oluş arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişki vardır.

Tablo 4. Korelasyon tablosu (*Çalışma 2*)

Değişkenler	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5
1.Hedonik Haz Yönelimi	4,60	1,775					
2.Hedonik Konfor Yönelimi	4,94	1,609	,649***				
3.Eudaimonik Yönelim	5,48	1,290	,491***	,559***			
4.Anlam Arayışı	4,59	1,663	,142*	,218**	,265***		
5.Anlam Varlığı	5,77	1,302	,074	,073	,307***	,150*	
6.Psikolojik İyi Oluş	5,43	1,194	,175*	,153*	,340***	,181**	,764***

*** p < 0,01; ** p < 0,01; * p < 0,05

Çalışma hipotezleri PROCESS Makro uygulaması ile test edilmiştir. Bu amaçla çalışma-1 için yapılan regresyon analizi bulguları Tablo 5 ve 6'da verilmiştir. PROCESS Makro uygulaması aracılık ve düzenleyicilik etki analizleri ile çok farklı durumsal aracılık etki modellerini gözlenen değişkenler üzerinden doğrusal regresyona dayanan yol analizi ile test eden bir uygulamadır. Andrew F. Hayes tarafından geliştirilen Process Makro IBM SPSS ve SAS programları üzerine kurularak kullanılabilmektedir. Process Makro uygulamasında aracı ve düzenleyici etkiye ilişkin hipotezler, Bootstrap tekniği ile elde edilen güven aralıkları üzerinden sınanmaktadır (Gürbüz, 2019). Bootstrap tekniği ile yapılan etki ve aracılık analizlerinin anlamlı olması için analiz neticesinde elde edilen %95 güven aralığındaki (confidence interval) değerlerinin, yani LLCI ve ULCI değerlerinin sıfır (0) değerini içermemesi gerekir (MacKinnon, 2007). Diğer yandan PROCESS Makro ile yapılan analizler söz konusu indekslerle paralel olarak önem değerlerini de (p) vermektedir.

Tablo-5'te hedonik ve eudaimonik yönelimin, AA, AV ve PİO üzerindeki etkisi ile AA ve AV'ın PİO üzerindeki etkisine ait sonuçlar yer almaktadır. Çalışmada incelenen aracılık etkisine dair veriler ise Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo 5. Regresyon analizi sonuçları (*Çalışma 1*)

	Sonuç Değişkenleri								
	AA			AV			PİO		
Tahminleyiciler		***b***	***S.H.***		***b***	***S.H.***		***b***	***S.H.***
Model 1									
HHY	a_1	.242***	.049	$a2$	.097*	.046	c_1	.073*	.032
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.255***	.041
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.528***	.043
Sabit	i_{M1}	4.059***	.241	–	4.625***	.241	i_{Y1}	.812***	.244
		R^2 = .069			R^2 = .013			R^2 = .548	
		$F(1; 330) = 93.789$; p < .001			$F(1; 330) = 4.337$; p < .05			$F(3; 328) = 132.516$; p < .001	
Model 2									
HKY	a_1	.182***	.048	$a2$	.045	.045	c_1	.045	.031
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.264***	.041
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.529***	.044
Sabit	i_{M1}	4.453***	.224	–	4.906***	.212	i_{Y1}	.916***	.241
		R^2 = .042			R^2 = .003			R^2 = .544	
		$F(1; 330) = 14.578$; p < .001			$F(1; 330) = 0.993$; p > .05			$F(3; 328) = 130.412$; p < .001	
Model 3									
EY	a_1	.425***	.057	$a2$	.402***	.052	c_1	.165***	.042
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.241***	.041
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.483***	.044
Sabit	i_{M1}	2.896***	.324	–	2.869***	.298	i_{Y1}	.556*	.249
		R^2 = .145			R^2 = .152			R^2 = .562	
		$F(1; 330) = 55.993$; p < .001			$F(1; 330) = 59.105$; p < .001			$F(3; 328) = 140.245$; p < .001	

HHY: Hedonik Haz Yönelimi; HKY: Hedonik Konfor Yönelimi; EY: Eudaimonik Yönelim; *** p < 0,01; ** p < 0,01; * p < 0,05; SH = Standart Hata; b= Beta.

Tablo 5'te üç model yer almaktadır. Bu modellerden birincisi HHY, AA, AV ve PİO değişkenleri arasındaki regresyon sonuçlarını göstermektedir. Bulgulara göre HHY'nin, AA'nı (b = .242, %95 CI [.1457, .3375], t = 4.9561, p < .001) ve AV'nı (b = .097, %95 CI [.0054, .1880], t = 2.0825, p < .05) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. b (standardize olmayan beta) değerinin anlamlı olduğu hem tabloda yer alan p değerinin .05'den küçük olmasından hem de güven aralığına (CI) ait değerlerin 0 (sıfır) değeri kapsamamasından anlaşılmaktadır. HHY, AA'ndaki varyansın %6.9'unu (R^2 = .069), AV'ndaki varyansın %1.3'ünü (R^2 = .013) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, HHY (b = .073, %95 CI [.0087, .1362], t = 2.2351, p < .05), AA (b = .255, %95 CI [.1732, .3359], t = 6.1550, p < .001) ve AV (b = .528, %95 CI [.4427, .6135], t = 12.1616, p < .001) değişkenlerinin hepsinin PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %54.8'ini (R^2 = .548) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin (M: AA ve AV) olmadığı bir modelde HHY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .185, %95 CI [.0961, .2739], t = 4.0927, p < .001, R^2 = .048).

İkinci modele ait regresyon sonuçlarına göre HKY, AA'nı (b = .182, %95 CI [.0880, .2751], t = 3.8181, p < .001) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. HKY'nin, AV (b = .045, %95 CI [-.0436, .1330], t = 0.9966, p > .05) üzerinde anlamlı etkisi yoktur. HKY, AA'ndaki varyansın %4.2'sini (R^2 = .042) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, HKY (b = .045, %95 CI [-.0160, .1056], t = 1.4490, p > .05), AA (b = .264, %95 CI [.1832, .3454], t = 6.4126, p < .001) ve AV (b = .529, %95 CI [.4432, .6151], t = 12.1138, p < .001) değişkenlerinde HKY hariç diğerlerinin PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %54.4'ünü (R^2 = .544) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin olmadığı bir modelde HKY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .117, %95 CI [.0297, .2032], t = 2.6409, p < .01, R^2 = .021).

Üçüncü model EY, AA, AV ve PİO değişkenleri arasındaki regresyon sonuçlarını göstermektedir. Buna göre EY, AA'nı (b = .425, %95 CI [.3134, .5370], t = 7.4829, p < .001) ve AV'nı (b = .402, %95 CI [.2995, .5054], t = 7.6880, p < .001) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. EY, AA'ndaki varyansın %14.5'ini (R^2 = .145), AV'ndaki varyansın %15.2'sini (R^2 = .152) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, EY (b = .165, %95 CI [.0828, .2468], t = 3.9545, p < .001), AA (b = .241, %95 CI [.1613, .3208], t = 5.9458, p < .001) ve AV (b = .483, %95 CI [.3968, .5699], t = 10.9836, p < .001) değişkenlerinin hepsinin PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %56.2'sini (R^2 = .562) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin olmadığı bir modelde EY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .462, %95 CI [.3629, .5607], t = 9.1824, p < .001, R^2 = .204).

Öğrencilerin BT değerlerinin PİO'una etkisinde, yaşamda anlam boyutlarının aracılık rolü olup olmadığını test etmek amacıyla bootstrap yöntemini esas alan regresyon analizi yapılmıştır. Bu amaçla yapılan regresyon analiz sonuçları Tablo 6'da raporlanmıştır. Analizlerde bootstrap tekniği ile 5000 yeniden örneklem seçeneği tercih edilmiştir. Aracılık etki analizlerinde, araştırma hipotezinin desteklenebilmesi için analizi neticesinde elde edilen %95 güven aralığındaki (confidence interval, CI) değerlerin sıfır (0) değerini kapsamaması gerekmektedir. Sonuçların anlamlılık düzeyi "düzeltilmiş yanlılık ve hızlandırılmış güven aralığı" (BCA CI) değerleri ile raporlanmaktadır. Ki Kare (K^2) değeri (tamamen standardize edilmiş dolaylı etki) ise bu ilişkinin etki seviyesini vermektedir. Etki büyüklükleri yorumlanırken genellikle K^2= .01'e yakın ise düşük etki, K^2= .09'a yakın ise orta etki, K^2= .25'e yakın ise yüksek etki şeklinde yorumlanır (Gürbüz, 2019; Preacher & Kelley, 2011).

Tablo 6. Aracılık etkisi (*Çalışma 1*)

	Direkt Etki			Endirekt Etki			Tam Standardize Etki		
	PE	PBC 95% CI		PE	PBC 95% CI		PE	PBC 95% CI	
Değişkenler	***b***	**LLCI**	**ULCI**	***b***	**BootLLCI**	**BootULCI**	***b***	**BootLLCI**	**BootULCI**
HHY	.072	.0087	.1362	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.062	.0298	.1011	.073	.0350	.1185
AV	-	-	-	.051	-.0010	.1048	.061	-.0027	.1247
HKY	.045	-.0160	.1056	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.048	.0185	.0856	.059	.0234	.1036
AV	-	-	-	.024	-.0244	.0730	.029	-.0308	.0875
EY	.165	.0828	.2468	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.103	.0540	.1624	.100	.0537	.1543
AV	-	-	-	.195	.1311	.2654	.190	.1285	.2562

Notlar: N = 332; PBC: Yüzdelik Bootstrap Güven Aralıkları; CI: Güven Aralığı; PE: Tahmin Noktası; b: Standardize Edilmemiş Beta Katsayısı; LLCI: Güven Aralığı Alt Seviyesi; ULCI: Güven Aralığı Üst Seviyesi; Bootstrap Yeniden Örnekleme: 5000; ** P < 0,01; * p < 0,05; SH = Standart Hata; b= Beta.

Tablo-6'ya göre, AA'nın (b = .062, 95% BCA CI [.0298, .1011]) HHY ile PİO ilişkisinde aracı etkiye sahip olduğu görülmektedir. AV'nın ise bu ilişkide (b = .051, 95% BCA CI [-.0010, .1048]) aracı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. AA'nın aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğü (K^2) sırasıyla .073 (orta etki) düzeyindedir. Benzer şekilde AA'nın (b = .048, 95% BCA CI [.0185, .0856]) HKY ile PİO ilişkisinde aracı etkiye sahipken, AV'nın (b = .024, 95% BCA CI [-.0244, .0730]) aracı etkisinin olmadığı görülmüştür. AA'nın aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğü (K^2) .059 (orta etki) düzeyindedir. Diğer taraftan, hem AA'nın (b = .103, 95% BCA CI [.0540, .1624]) hem de AV'nın (b = .195, 95% BCA CI [.1311, .2654]) EY ile

PİO ilişkisinde aracı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklükleri (K^2) sırasıyla .100 (orta etki) ve .190 (yüksek etki) düzeyindedir.
Çalışma-1 için yapılan regresyon analizi bulguları Tablo 7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 7. Regresyon analizi sonuçları (*Çalışma 2*)

	Sonuç Değişkenleri								
	AA			AV			PİO		
Tahminleyiciler		***b***	***S.H.***		***b***	***S.H.***		***b***	***S.H.***
Model 1									
HHY	a_1	.133*	.064	$a2$	.054	.050	c_1	.069*	.030
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.039	.032
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.686***	.041
Sabit	i_{M1}	3.981***	.315	–	5.328***	.241	i_{Y1}	1.107***	.267
		R^2 = .020			R^2 = .006			R^2 = .598	
		$F(1; 211) = 4.3499$; $p < .05$			$F(1; 211) = 1.147$; $p > .05$			$F(3; 209) = 103.566$; $p < .001$	
Model 2									
HKY	a_1	.225**	.069	$a2$	.059	.056	c_1	.065	.034
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.036	.033
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.688***	.041
Sabit	i_{M1}	3.483***	.361	–	5.287***	.289	i_{Y1}	1.108***	.286
		R^2 = .047			R^2 = .005			R^2 = .595	
		$F(1; 211) = 10.487$; $p < .01$			$F(1; 211) = 1.115$; $p > .05$			$F(3; 209) = 102.326$; $p < .001$	
Model 3									
EY	a_1	.341***	.086	$a2$	.310***	.066	c_1	.098*	.044
AA	–	–	–	–	–	–	b_1	.032	.033
AV	–	–	–	–	–	–	b_2	.664***	.042
Sabit	i_{M1}	2.725***	.482	–	3.877***	.372	i_{Y1}	1.039*	.292
		R^2 = .070			R^2 = .094			R^2 = .597	
		$F(1; 211) = 15.874$; $p < .001$			$F(1; 211) = 21.980$; $p < .001$			$F(3; 209) = 103.296$; $p < .001$	

HHY: Hedonik Haz Yönelimi; HKY: Hedonik Konfor Yönelimi; EY: Eudaimonik Yönelim; *** p < 0,01; ** p < 0,01; * p < 0,05; SH = Standart Hata; *b*= Beta.

Tablo 7'de yer alan modellerden birincisi HHY, AA, AV ve PİO değişkenleri arasındaki regresyon sonuçlarını göstermektedir. Bulgulara göre HHY'nin, AA'nı (b = .133, %95 CI [.0073, .2589], t = 2.0856, p < .05) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. HHY, AA'ndaki varyansın %2'sini (R^2 = .020) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, HHY (b = .069, %95 CI [.0100, .1277], t = 2.3073, p < .05), AA (b = .039, %95 CI [-.0241, .1027], t = 1.2225, p > .05) ve AV (b = .686, %95 CI [.6055, .7661], t = 16.8325, p < .001) değişkenlerinden HHY ve AV'nın PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %59.8'ini (R^2 = .598) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin (M: AA ve AV) olmadığı bir modelde HHY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .111, %95 CI [.0211, .2011], t = 2.4324, p < .05, R^2 = .027).
İkinci modele ait regresyon sonuçlarına göre HKY, AA'nı (b = .225, %95 CI [.0880, .3616], t = 3.2384, p < .01) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. HKY'nin, AV (b = .059, %95 CI [-.0508, .1682], t = 1.0561, p > .05) üzerinde anlamlı etkisi yoktur. HKY, AA'ndaki varyansın %4.7'sini (R^2 = .047) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, HKY (b = .065, %95 CI [-.0008, .1312], t = 1.9468, p > .05), AA (b = .036, %95 CI [-.0287, .1003], t = 1.0952, p > .05) ve AV (b = .688, %95 CI [.6069, .7681], t = 16.8239, p < .001) değişkenlerinden yalnızca AV'nın PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %59.5'ini (R^2 = .595) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin olmadığı bir modelde HKY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .114, %95 CI [.0141, .2131], t = 2.2505, p < .05, R^2 = .023).
Üçüncü model EY, AA, AV ve PİO değişkenleri arasındaki regresyon sonuçlarını göstermektedir. Buna göre EY, AA'nı (b = .341, %95 CI [.1723, .5097], t = 3.9842, p < .001) ve AV'nı (b = .310, %95 CI [.1797, .4404], t = 4.6882, p < .001) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. EY, AA'ndaki varyansın %7'sini (R^2 = .070), AV'ndaki varyansın %9.4'ünü (R^2 = .094) açıklamaktadır. Tahminleyicilerin sonuç değişkeni üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde, EY (b = .098, %95 CI [.0115, .1846], t = 2.2337, p < .05) ve AV (b = .664, %95 CI [.5806, .7478], t = 15.6581, p < .001) değişkenlerinin PİO'yu anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir. AA (b = .032, %95 CI [-.0325, .0968], t = .9808, p > .05) ise anlamlı bir etkiye sahip değildir. Tahmin değişkenleri birlikte sonuç değişkenindeki (PİO) varyansın %59.7'sini (R^2 = .597) açıklamaktadır. Aracı değişkenlerin olmadığı bir modelde EY, PİO'u pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilemektedir (b = .315, %95 CI [.1968, .4331], t = 5.2561, p < .001, R^2 = .116).

Tablo 8. Aracılık etkisi (*Çalışma 2*)

	Direkt Etki			Endirekt Etki			Tam Standardize Etki		
	PE	PBC 95% CI		PE	PBC 95% CI		PE	PBC 95% CI	
Değişkenler	***b***	**LLCI**	**ULCI**	***b***	**BootLLCI**	**BootULCI**	***b***	**BootLLCI**	**BootULCI**
HHY	.069	.0100	.1277	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.005	-.0048	.0190	.008	-.0073	.0268
AV	-	-	-	.037	-.0331	.1087	.055	-.0495	.1566
HKY	.065	-.0008	.1312	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.008	-.0091	.0302	.011	-.0131	.0395
AV	-	-	-	.040	-.0424	.1204	.054	-.0577	.1577
EY	.098	.0115	.1846	-	-	-	-	-	-
AA	-	-	-	.011	-.0180	.0377	.012	-.0208	.0404
AV	-	-	-	.206	.1090	.2996	.223	.1147	.3253

Notlar: N = 332; PBC: Yüzdelik Bootstrap Güven Aralıkları; CI: Güven Aralığı; PE: Tahmin Noktası; b: Standardize Edilmemiş Beta Katsayısı; LLCI: Güven Aralığı Alt Seviyesi; ULCI: Güven Aralığı Üst Seviyesi; Bootstrap Yeniden Örnekleme: 5000; ** P < 0,01; * p < 0,05; SH = Standart Hata; b= Beta.

Tablo-8'e göre, AA'nın (*b* = .005, 95% BCA CI [-.0048, .0190]) ve AV'nın (*b* = .037, 95% BCA CI [-.0331, .1087]) HHY ile PİO ilişkisinde aracı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde AA'nın (*b* = .008, 95% BCA CI [-.0091, .0302]) ve AV'nın (*b* = .040, 95% BCA CI [-.0424, .1204]) HKY ile PİO ilişkisinde aracı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Diğer taraftan, AA'nın (*b* = .011, 95% BCA CI [-.0180, .0377]) EY ile PİO ilişkisinde aracı etkiye sahip olmadığı, AV'nın ise (*b* = .206, 95% BCA CI [.1090, .2996]) aracı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. AV'nın aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) .223 (yüksek etki) düzeyindedir.

5.Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada hedonik haz yönelimi, hedonik konfor yönelimi, eudaimonik yönelim, anlam arayışı, anlam varlığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Birinci çalışmanın regresyon analizi bulgularına göre (Tablo-5) araştırmanın H_{1a}, H_{1b}, H_{1c}, H_{2b}, H_{2c}, H_{3a}, H_{3b}, H_{3c}, H_{4a} ve H_{4b} hipotezleri desteklenirken, H_{2a} hipotezi desteklenmemiştir. Aracılık etkisi analizi sonuçları (Tablo-6) ışığında araştırmanın H_{5b} hipotezi desteklenirken, H_{5a} hipotezi kısmen desteklenmiştir. İkinci çalışma bulgularına göre (Tablo-7) araştırmanın H_{1b}, H_{1c}, H_{2b}, H_{2c}, H_{3a}, H_{3b}, H_{3c} ve H_{4a} hipotezleri desteklenirken, H_{1a}, H_{2a} ve H_{4b} hipotezleri desteklenmemiştir. Aracılık etkisi analizi sonuçları (Tablo-8) ışığında araştırmanın H_{5b} hipotezi kısmen desteklenirken, H_{5a} hipotezi desteklenmemiştir.

İlk olarak, iki çalışmada da eudaimonik yönelim PİO hali üzerinde daha yüksek bir etki oluşturmuştur. Bunlar, eudaimonia peşinde koşmanın hedonia peşinde koşmaktan daha yüksek derecede iyi oluşu teşvik ettiğini göstermektedir. Bu durum Zeng ve Chen (2020), Li, Zhang, Jia ve Kong (2021) ile benzerlik göstermektedir. Öte yandan hedonik haz ve hedonik konfor güdülerinin PİO üzerindeki etkisi çok zayıftır.

EY, her ki çalışmada AA ve AV üzerinde etkili iken, HHY ve HKY yalnızca AA'nı teşvik etmektedir (Çalışma1'de HHY'nin AV üzerindeki çok zayıf etki hariç). Eudaimonik yönelim ve yaşamda anlam, -örneğin yaşamda anlam arayışını ve faaliyetleri seçerken- başkalarının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmayı içerir (Peterson vd., 2005). Diğer taraftan farkındalık temelli müdahalelerin yaşamda algılanan amacı artırdığı bulunmuştur (Carmody vd. 2009; Jacobs vd. 2011). Bununla birlikte eudaimonik yaklaşım ve yaşamda anlam ortak unsurları olarak kabul edilen diğer hususlar pro-sosyallik, özgünlük ve kişisel gelişimdir (Peterson vd. 2005; Ryf ve Singer 2008). O halde eudaimonik güdüler yaşamda deneyimlenen anlamı destekleyen önemli bir faktör olarak görülebilir. Öte yandan hedonik güdülerin AV'nı desteklemezken, AA'nı teşvik etmesi, eudamonia ve hedonia'nın yaşamda AA'nı farklı yollarla teşvik ettiği şeklinde yorumlanabilir. Örneğin, hedonik yönelim kaynaklı anlam arayışının anlam eksikliği deneyiminin bir ifadesi olması olasıdır. Bu durum gelecek çalışmalarda ele alınabilir.

Çalışmalarda AV ile PİO arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, Vohs, Aaker ve Catapano (2019) tarafından yapılan literatür değerlendirmesi ile tutarlıdır. Yaşamda anlam deneyimi iyi oluşun en önemli kaynaklarından biri olarak görülebilir. Bununla birlikte AA ile PİO arasındaki ilişki çalışmalarda farklılık göstermiştir. Birinci çalışmada orta düzeyde ilişki varken, ikinci çalışmada çok zayıf ilişki vardır. Bu farklılık her iki örneklemin arayış motivasyonlarının farklı olması ile açıklanabilir (Steger, Kashdan, Sullivan ve Lorentz, 2008). AA ile AV arasındaki ilişki birinci çalışma (r= 0.530, p < 0.001) ve ikinci çalışmada (r= 0.150, p < 0.05) farklı motivasyonlara işaret etmektedir. Her iki çalışmanın pozitif deneyim (Elliot ve Thrash, 2002) ya da keşfedici arayış (Sakal, 2022) grubundadır. Bununla birlikte ikinci çalışmanın katılımcıları arasında negatif deneyimden kaçınan -ya da kurgulayıcı arayış motivasyonuna sahip- birey sayısının birinci çalışmadakilerden daha fazla olduğu söylenebilir.

Çalışma bulguları HEMA-R'nin üç faktörlü yapısını desteklemektedir (Bujacz vd. 2014; Asano vd., 2014, 2018; Asano vd., 2021). Bulgularımız, HEMA-R'nin Türkçe versiyonunun hem hedonik haz ve hedonik konfor hem de eudaimonik güdülerde kabul edilebilir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir. HEMA-R'nin Türkçe versiyonunun tatmin edici bir iç tutarlılık ve yapı geçerliliğine sahip olması, araştırmacıların HEMA-R'yi Türk bir örneklemde insanların iyi oluşu nasıl takip ettiklerini ölçmek amacıyla kullanabileceklerini göstermektedir.

HEMA-R alt boyutlarının ortalama puanları önemli bilgiler sunmaktadır. Her iki çalışmada da EY ortalama puanlarının HHY ve HKY puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular bazı çalışmalarla tutarlı iken (Zeng ve Chen, 2020) bazılarıyla tutarlı değildir (Li, Zhang, Jia ve Kong, 2021; Asano, Igarashi ve Tsukamoto, 2020).

Erişkinlerden oluşan ve yaş ortalaması daha yüksek olan ikinci grupta HHY ortalama puanı daha düşükken, HKY ortalama puanı daha yüksektir. Bu sonuç hedonik konfor motivasyonu yaşla birlikte artabilir ve hedonik haz motivasyonu genellikle yaşla birlikte azalır (LeFebvre ve Huta, 2021) şeklindeki beklentiyle uyumludur. LeFebvre ve Huta (2021), literatüre dayanarak, anlam, özgünlük ve mükemmellik bileşenleri de dahil olmak üzere eudaimonik motivasyonun çoğunun sabit kalacağını veya yaşla birlikte artacağını, gelişim bileşeninin ise sabit kalacağını veya yaşla birlikte azalacağını değerlendirmiştir. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinden (ort.= 5.55) ve erişkinlerden (ort.= 5.48) oluşan örneklemlerin EY ortalama puanları birbirine çok yakındır. Maddeler düzeyinde incelediğimizde 5. madde ortalama puanında azalma görülmektedir. Bu durum "kişisel bir idealin peşinde koşma arayışı"nda ki *bireyci* imadan kaynaklanabilir. Ayrıca sözü edilen bu bireyci ima, bu maddenin faktör yükünün görece düşük olması ve kayda değer bir oranda HHY faktörüne de yüklenmesinde açıklayıcı olabilir. Güçlü bir hedonik kavram olan "relaxation/rahatlama" maddesinde (madde 1) ise tersi bir durum gözlenmiştir. Ölçekte bu maddenin görece faktör yükü düşüktür ve kayda değer oranda EY faktörüne de yüklenmiştir. Bunun nedeni "relaxation/rahatlama" maddesinin "*huzur*" ve "*dinginlik*" iması olabilir. Dinginliğin eudaimonia ile ilişkili olduğu söylenebilir, çünkü bir bütünleşme hali olma eğilimindedir.

Bu araştırma farklı kısıtlara sahiptir. Öncelikle çalışmalar araştırma değişkenlerinin kesitsel öz bildirim ölçümlerine dayanmaktadır. Diğer taraftan mevcut örneklemler çevrimiçi olarak toplanmıştır ve demografik ve sosyoekonomik özellikler açısından Türkiye nüfusunu doğrudan temsil etmeyebilir. Motivasyonların konu edildiği çalışmalar kültüre duyarlıdır. Bu yönüyle HEMA-R daha büyük örneklemlerde kültürlerarası bakış açısıyla değerlendirilmelidir. HEMA örgütsel davranış alanında önemli bir araştırma hattı oluşturma potansiyeline sahiptir.

Kaynakça

Asano, R., Igarashi, T., & Tsukamoto, S. (2014). The hedonic and Eudaimonic motives for activities (HEMA) in Japan: The pursuit of well-being. Japanese Journal of Psychology, 85(1), 69–79.

Asano, R., Igarashi, T., & Tsukamoto, S. (2020). The hedonic and eudaimonic motives for activities: Measurement invariance and psychometric properties in an adult japanese sample. Frontiers in Psychology, 11, 1220.

Asano, R., Tsukamoto, S., Igarashi, T., & Huta, V. (2021). Psychometric properties of measures of hedonic and eudaimonic orientations in Japan: The HEMA scale. Current Psychology, 40, 390-401.

Brassai, L., Piko, B. F., & Steger, M. F. (2012). Existential attitudes and Eastern European adolescents' problem and health behaviors: Highlighting the role of the search for meaning in life. The Psychological Record, 62(4), 719-734.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173.

Baumeister, R. F. (1991). Meanings of life. Guilford Press.

Bujacz, A., Vittersø, J., Huta, V., & Kaczmarek, L. D. (2014). Measuring hedonia and eudaimonia as motives for activities: Cross-national investigation through traditional and Bayesian structural equation modeling. Frontiers in Psychology, 5, 984.

Carmody, J., Baer, R. A., Lykins, E., & Olendzki, N. (2009). An empirical study of the mechanisms of mindfulness in a mindfulness-based stress reduction program. Journal of Clinical Psychology, 65(6), 613–626.

Chamberlain, K., & Zika, S. (1988). Religiosity, life meaning and wellbeing: Some relationships in a sample of women. Journal for the Scientific Study of Religion, 411-420.

Dezutter, J., Casalin, S., Wachholtz, A., Luyckx, K., Hekking, J., & Vandewiele, W. (2013). Meaning in life: An important factor for the psychological well-being of chronically ill patients? Rehabilitation Psychology, 58 (4), 334-341.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. Psychological Bulletin, 125(2), 276–302.

Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. Annual Review of Psychology, 54, 403–425.

Diener, E., Diener, M., & Diener, C. (2009). Factors predicting the subjective well-being of nations. In Culture and well-being (pp. 43-70). Springer, Dordrecht.

Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. Social indicators research, 97(2), 143-156.

Doğan, T., Sapmaz, F., Tel, F. D. Sapmaz, S., & Temizel, S. (2012). Meaning in life and subjective well-being among Turkish university students. Procedia – Social and Behavioural Sciences, 55, 612–617.

Edmonds, S., & Hooker, K. (1992). Perceived changes in life meaning following bereavement. OMEGA-Journal of Death and Dying, 25(4), 307-318.

Elliot, A. J., & Thrash, T. M. (2002). Approach-avoidance motivation in personality: approach and avoidance temperaments and goals. Journal of personality and social psychology, 82(5), 804.

Emmons, R. A. (2003). Personal goals, life meaning, and virtue: Wellsprings of a positive life. In C. L. M. Keyes & J. Haidt (Eds.), Flourishing: Positive psychology and the life well-lived (pp. 105–128). Washington, DC: American Psychological Association.

Frankl, V. E. (1963). Man's search for meaning: Revised and updated. WW Publisher.

García-Alandete, J. (2015). Does meaning in life predict psychological well-being?. The European Journal of Counselling Psychology, 3(2), 89-98.

Groot, J. I. M., & Steg, L. (2008). Value orientations to explain beliefs related to environmental significant behavior: How to measure egoistic, altruistic, and biospheric value orientations. Environment and Behavior, 40, 330-354.

Gürbüz, S. (2019). Aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık.
Hayes, A. F. (2018). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach. New York: The Guilford Press.
Hicks, J. A., & King, L. A. (2009). Positive mood and social relatedness as information about meaning in life. The Journal of Positive Psychology, 4(6), 471-482.
Huta, V. (2016). Eudaimonic and hedonic orientations: Theoretical con siderations and research findings. In J. Vittersø (Ed.), Handbook of eudaimonic well-being (pp. 215–231). New York, NY: Springer.
Huta, V., & Ryan, R. M. (2010). Pursuing pleasure or virtue: The differ ential and overlapping well-being benefits of hedonic and eudaimonic motives. Journal of Happiness Studies, 11(6), 735–762.
Huta, V., & Waterman, A. S. (2014). Eudaimonia and its distinction fromhedonia: Developing a classification and terminology for understanding conceptual and operational definitions. Journal of Happiness Studies, 15(6), 1425–1456.
Ivtzan, I., Lomas, T., Hefferon, K., & Worth, P. (2020). İkinci Dalga Pozitif Psikoloji: Yaşamın Karanlık Yanını Kucaklamak. Kaknüs Psikoloji.
Jacobs, T. L., Epel, E. S., Lin, J., Blackburn, E. H., Wolkowitz, O. M., Bridwell, D. A., et al. (2011). Intensive meditation training, immune cell telomerase activity, and psychological mediators. Psychoneuroendocrinology, 36(5), 664–681.
Ju, H., Shin, J. W., Kim, C. W., Hyun, M. H., & Park, J. W. (2013). Mediational effect of meaning in life on the relationship between optimism and well-being in community elderly. Archives of Gerontology and Geriatrics, 56(2), 309-313.
Kahneman, D., Diener, E., & Schwarz, N. (Eds.). (1999). Well-being: The foundations of hedonic psychology. New York, NY: Russell Sage Foundation.
Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: correlates of financial success as a central life aspiration. Journal of personality and social psychology, 65(2), 410.
Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. Personality and social psychology bulletin, 22(3), 280-287.
King, L. A., Hicks, J. A., Krull, J. L., & Del Gaiso, A. K. (2006). Positive affect and the experience of meaning in life. Journal of Personality and Social Psychology, 90, 176–196.
King, L. A., & Napa, C. K. (1998). What makes a life good?. Journal of personality and social psychology, 75(1), 156.
Kinnier, R. T., Metha, A. T., Keim, J. S., Okey, J. L., Adler-Tabia, R. L., Berry, M. A., & Mulvenon, S. W. (1994). Depression, meaninglessness, and substance abuse in" normal" and hospitalized adolescents. Journal of Alcohol and Drug Education, 101-111.
Kitayama, S., Markus, H.R., & Kurokawa, M. (2000). Culture, emotion, and well-being: Good feelings in Japan and the United States. Cognition and Emotion, 14 (1), 93-124.
Krok, D. (2015). The role of meaning in life within the relations of religious coping and psychological well-being. Journal of Religion and Health, 54(6), 2292-2308.
LeFebvre, A., & Huta, V. (2021). Age and gender differences in eudaimonic, hedonic, and extrinsic motivations. Journal of happiness studies, 22(5), 2299-2321.
Li, W., Zhang, L., Jia, N., & Kong, F. (2021). Validation of the Hedonic and Eudaimonic Motives for Activities-Revised scale in Chinese adults. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(8), 3959.
McGregor, I., & Little, B. R. (1998). Personal projects, happiness, and meaning: on doing well and being yourself. Journal of personality and social psychology, 74(2), 494.
MacKinnon, D. (2008). Introduction to statistical mediation analysis. New York: Roudledge.
Maddi, S. R. (1970). The search for meaning. In Nebraska symposium on motivation (Vol. 17, pp. 134-183).
Mascaro, N., & Rosen, D. H. (2005). Existential meaning's role in the enhancement of hope and prevention of depressive symptoms. Journal of personality, 73(4), 985-1014.
Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
Peterson, C., Park, N., & Seligman, M. E. P. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: The full life versus the empty life. Journal of Happiness Studies, 6(1), 25–41.
Preacher, K.J., & Kelley, K. (2011). Effect size measures for mediation models: Quantitative strategies for communicating indirect effects. Psychological Methods, 16, 93 – 115.
Reker, G. T. (2000). Theoretical perspective, dimensions, and measurement of existential meaning. In G. T. Reker & K. Chamberlain (Eds.), Exploring existential meaning: optimizing human development across the life span (pp. 39–58). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
Reker, G. T. (2005). Meaning in life of young, middle-aged, and older adults: Factorial validity, age, and gender invariance of the Personal Meaning Index (PMI). Personality and Individual Differences, 38(1), 71-85.
Reker, G. T., & Wong, P. T. (1988). Aging as an individual process: Toward a theory of personal meaning. In: J. E. Birren, ve V. L. Bengston (Eds), Emergent Theories of Aging, 214-246. New York: Springer.
Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. Annual Review of Psychology, 52, 141–166.
Ryan, R. M., Huta, V., & Deci, E. L. (2008). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. Journal of Happiness Studies, 9(1), 139–170.
Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. Journal of Personality and Social Psychology, 57(6), 1069–1081.
Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. Journal of Personality and Social Psychology, 69(4), 719–727.

Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. Journal of Happiness Studies, 9(1), 13–39.
Sakal, Ö. (2018). Mükemmeliyetçilik ve yaşamda anlam. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(03), 37-55.
Sakal, Ö. (2022). Kültür ve Psikolojik İyi Oluş: Yaşamda Anlamın Aracılık Etkisi. İşletme Biliminde Güncel Konulara Bütünsel Bakış: Teori, Uygulama ve Yaklaşımlar. (Ed.) Sönmez, A. R. Ve Ala, T., Orion Akademi, Ankara, ss.165-197.
Shek, D. T. (1992). Meaning in life and psychological well-being: An empirical study using the Chinese version of the Purpose in Life Questionnaire. The Journal of Genetic Psychology, 153(2), 185-200.
Steger, M. F. (2012). Making meaning in life. Psychological Inquiry, 23(4), 381-385.
Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S. & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. Journal of Counseling Psychology, 53 (1), 80-93.
Steger, M. F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A. & Lorentz, D. (2008). Understanding the search for meaning in life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning. Journal of Personality, 76 (2), 199–228.
Steger, M. F., Kawabata, Y., Shimai, S., & Otake, K. (2008). The meaningful life in Japan and the United States: Levels and correlates of meaning in life. Journal of Research in Personality, 42(3), 660-678.
Steger, M. F., Oishi, S., & Kashdan, T. B. (2009). Meaning in life across the life span: Levels and correlates of meaning in life from emerging adulthood to older adulthood. The Journal of Positive Psychology, 4 (1), 43-52.
Suh, H., Gnilka, P. B., & Rice, K. G. (2017). Perfectionism and well-being: A positive psychology framework. Personality and Individual Differences, 111, 25-30.
Thompson, N. J., Coker, J., Krause, J. S., & Henry, E. (2003). Purpose in life as a mediator of adjustment after spinal cord injury. Rehabilitation Psychology, 48(2), 100.
Telef, B. B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(3), 374-384.
Tsai, J. L., Knutson, B., & Fung, H. H. (2006). Cultural variation in affect valuation. Journal of Personality and Social Psychology, 90(2), 288–307.
Uchida, Y., & Kitayama, S. (2009). Happiness and unhappiness in east and west: Themes and variations. Emotion, 9(4), 441–456.
Vohs, K.D., Aaker, J.L., & Catapano, R. (2019). It's not going to be that fun: negative experiences can add meaning to life. Current Opinion in Psychology, 26, 11-14.
Zeng, Z., & Chen, H. (2020). Distinct associations of hedonic and eudaimonic motives with well-being: Mediating role of self-control. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(15), 5547.
Zhao, X., Lynch Jr, J. G., & Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. Journal of Consumer Research, 37(2), 197.